CHAPTER 5

KENTSEL-OLAN VE POLİTİK EYLEM: ALGILANAN, KAVRANAN VE YAŞANAN

THE URBAN AND THE POLITICAL PRAXSIS: THE PERCEIVED, THE CONCEIVED AND THE LIVED

M. Ertan KARDEŞ¹

¹Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, İstanbul, Türkiye
e-mail: ertan.kardes@istanbul.edu.tr

DOI: 10.26650/BS/AA23.2021.001-2.05

ÖZ

Bu makale Fransız düşünür Henri Lefebvre'in kent çalışmalarını politik felsefe açısından mesele edinmektedir. Lefebvre, kent ve kentsel-olan (l'urbain) üzerine araştırmalarını felsefenin temel ilgileri arasında konumlandırmaktadır. Bu bağlamda felsefe tarihi boyunca geliştirilen mekan ve beden kavrayışlarının bir eleştirisini sunarak “yaşananın” “kavranana” ve “algılanana” indirgenemeyeceği tezini savunmaktadır. O halde kenti ve kentteki mekan üretimini düşünmek felsefi bir eylem olarak belirmektedir. Lefebvre'in niyeti kent düşüncesinin dinamiğini politik imkanlar açısından kavramaya girişmektir; bu sebeple “kentin felsefesi”, “kent fenomenolojisi” ve “analitik bir kentsel planlama” anlayışlarına karşı kentsel-olanın diyalektik bir bütünlük içerisinde anlaşılmasını amaçlamaktadır. Lefebvre'in esas sorusu niçin kenttekilerin, onun kullanıcılarının kent konusunda sessiz olduğudur. Eğer kent meselesi, kentleşme sorunları olarak sınırlanırsa kentin tüm üretim, tüketim alanlarının merkezinde olduğunu; dolayısıyla da toplumsal ve politik üretimin ikincil değil temel hattını oluşturduğunu arka plana atma riskini yaşıyoruz. Kentsel toplum, kırsal ve kentsel zıtlığını aşarak, bütün deneyim alanlarının çoğulluğu içerisinde beliren çağdaş bir fenomendir. Lefebvre açısından Tüm yerküre, mekanların “kolonileştirilmesinin” çeşitli düzeylerine sahne olmaktadır. Bu sebeple yerel direniş odaklarını küre-kent süreçlerinin homojenleştirme etkisine karşı politik imkan olarak düşünmek gerekmektedir. Dışarıda bırakılma, kenara hapsedme ve sessizleşme... Politikayı kapatan anlayışa karşı, kırılma noktaları mekan için mekanda mücadele ile açılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent, kentsel-olan, eylem, politik felsefe, Henri Lefebvre

ABSTRACT

This article discusses the urban studies of Henri Lefebvre within the scope of political philosophy. Lefebvre's studies on the city and the urban (*l'urbain*) are basically grounded on philosophical concerns. To think of the city in Lefebvre's perspective is to consider the problems relating praxis in the city. Why were the inhabitants of the city, its "users" silent about the city. The question of silence also lies at the heart of Lefebvre's basic claim in the six works listed here: If the city issue is reduced to urbanization problems, the significance of the city as the center of all production (and reproduction) and consumption areas is underestimated. Therefore, we run the risk of throwing social and political production into the background, which is not of secondary but of primary importance in considering the phenomenon of urban society. In essence, this phenomenon is based on a contradictory and fragmented reality. At this point, criticizing the conception of space and body (*corps*) throughout the history of philosophy, Lefebvre argues that 'what is experienced' cannot be reduced to "what is comprehended" and "what is perceived." Thus thinking on the city and the production of space in the city emerges as a philosophical action. Lefebvre intends to understand the dynamics of urban life in terms of political possibilities. For this reason, he aims to examine the urban in a dialectical integrity rather than leaning solely on traditional perspectives of 'philosophy of the city', 'urban phenomenology' or 'an analytical urban planning'.

Keywords: City, urban, praxis, political philosophy, Henri Lefebvre

EXTENDED ABSTRACT

This article discusses the urban studies of Henri Lefebvre within the scope of political philosophy. Lefebvre's studies on the city and the urban (*l'urbain*) are basically grounded on philosophical concerns. While his works on the relation between space (*espace*) and the city (*ville*), written between 1968 and 1974, focus on the urban issue, the urban issue also takes on a significant political aspect in Lefebvre's theory: *Right to the City* (1968), *Rural to Urban* (1970), *Urban Revolution* (1970), *Marxist Thought and the City* (1972), *Space and Politics* (1973), *The Production of Space* (1974). To think of the city in Lefebvre's perspective is to consider the problems related to action in the city. Why were the inhabitants of the city, its "users" ("usager") silent about the city? (Lefebvre, 1970, p. 239). The question of silence also lies at the heart of Lefebvre's basic claim in the six works listed here: If the city issue is reduced to urbanization problems, the significance of the city as the center of all production (and reproduction) and consumption areas is underestimated. Therefore, we run the risk of throwing social and political production into the background, which is not of secondary but of primary importance in considering the phenomenon of urban society. Urban society is a contemporary phenomenon that emerges in the multiplicity of all the fields of experience, transcending the contrast between the rural and the urban. In essence, this phenomenon is

based on a contradictory and fragmented reality. At this point, criticizing the conception of space and body (corps) throughout the history of philosophy, Lefebvre argues that ‘what is experienced’ cannot be reduced to “what is comprehended” and “what is perceived.” Thus thinking about the city and the production of space in the city emerges as a philosophical action. Lefebvre intends to understand the dynamics of urban life in terms of political possibilities. For this reason, he aims to examine the urban in a dialectical integrity rather than leaning solely on traditional perspectives of ‘philosophy of the city’, ‘urban phenomenology’ or ‘an analytical urban planning’. Urban life is the main place where our reality of life is in question and can be questioned. Everyone has the right to change and transform the place they live and adopt.

Space is the place of those who live in it. Lefebvre emphasizes people’s right to say “we are here” against the attempts of the state and the market to keep the space distant from the subjects that produce it. Being here and having a body also requires as a body to demand a city where life cannot be reduced to mere sheltering, and beyond this, a city where bodily coexistence will not be marketed by predatory capital in cooperation with global capital. The entire globe is the scene of various levels of “colonization” of spaces. For this reason, it is necessary to consider local resistance centers as a political opportunity against the homogenization effect of sphere-city processes. What we call as the closure in terms of politics is the exclusion, colonization and silencing of people in the urban space. Against this understanding, the breaking points will be opened by a struggle for space in space.

Giriş ve Temel Sorunlar

“Kent ya da şehir” karmaşık iki fenomeni aynı anda düşünmeyi zorunlu kılmaktadır. Birincisi *polis* anlamında kenti. Başka bir deyişle demokrasinin, felsefenin ve iktidarın mekanı olarak kenti. İkincisi ise kentsellik (urbanité) fenomenini. Bu iki fenomen arasındaki gidişler, gelişler ve alakalarla düşünmek en verimli bakış açısı olarak karşımızda durmaktadır. Bu metinde yöntem olarak belirli süreç ve ilişkilerle oluşmuş kavrayışları ve fenomenleri sanki maddi ve zihinsel üretimlerin dışındaymış gibi görmeye gayret eden zihniyetten farklı olarak; somut üretimleri ve yapıtları diyalektik bir okumayla anlamaya gayret edilecektir. “Kadim şehir” gibi kendisi üretim olan bir kavramın, üretim yoksunu bir zihniyetle ele alınmasına karşı çıkılacaktır. Amaç bu metinde, Lefebvre’in kent ve kentsellik tanımlarını açmak olduğu kadar Lefebvre’in açtığı düşünce yolu ve yordamının güncelliğinin de altını çizmektir.

Farklı dillerde ortada ciddi bir kelime ve terim yığını söz konusudur: *topos*, topoloji, *locus*, *lieu*, *espace*, *place*, *sol*, *territoire*, *polis*, *urbs*, *ville*, *cité*, site, şehir, köy, kent, toprak, çadır vb. Bu kelimeler birbirleriyle karışmakta yeni anlamlar üretmektedir. “Bu budur”un dışında “bunlar” diyalektik ilişkiler bağlamında düşünülerek nasıl yeni üretimler gerçekleştirmektedir ve “fenomenlerdeki yenilikler nelerdir” meselesini anlamak gerekmektedir. Bazı kelimelere mutlak anlamlar atfederek konuştuğumuz sürece düşünme üretiminden feragat etmek zorunludur. Kenti ya da şehri düşünürken, şu üç hatanın etrafında yol almamak gerekmektedir: Tarihsel süreçlerin mutlak sayılması, dolayımın olmadığını savlamak ya da dolayım fikrine kapalılık ve *Polisin* ve her tür politik mekanın insani üretimle oluştuğu fikri yerine *polisi* aşkınlıkla tanımlama çabası.

Bu durumda kent, sadece önümüzde duran ve üzerine düşülmüş olan kaydı rastgele kavramaya çalışacağımız bir bilimsel nesne olmaktan çok, hem gerçekliğini üreterek oluşturduğumuz hem de gerçekliğini kavramla kurduğumuz bir düşünme/üretim alanı olarak belirmektedir. Kent bu bağlamda tüm teknik imkanları, mekansal örgütlenmesi, oluşturduğu simgesel iletişimlerle özgülleşme ve tahakküm alanları olarak belirmektedir.

1. Kent Gerçekliği

Ünlü bir formül hatırlatılacak olunursa “dünya kenti değiştirmekle değişir”. Kent her anlamda bir yaşam savaşımının merkezidir. Lefebvre bu bağlamda kent hakkı (*le droit à la ville*) kavramını kentsel-olana (*l’urbain*) erişim hakkı olarak düşünmektedir. Lefebvre üzerinden kent ve şehir ayrımı yapmak ya da *l’urbain* ile *la ville*’i karşı karşıya koymak

oldukça araçsal bir kullanımdır. Lefebvre düşüncesinin mantığına karşıdır. Kent hakkı, mekansal üretimin nimetlerinin onu üretenlere açık olmasıdır.

Lefebvre denilince *La Somme et le Reste* kitabında muhasebesini yaptığı bir felsefi tarzı anlamak gerekmektedir (Lefebvre, 2009). Yapıt, yabancılaşma ve devletin çözülmesi temelinde bir kent/şehir çözümlemesini içermektedir. İleri düzey rasyonalizasyonla sürdürülen bir devlet ve kapitalizm tahakkümü tarzını, mantığını ifşa etmeye yönelmektedir. Devlet bürokrasisi bir yanda, yabancılaşmaya dayalı bir tüketici pazarının inşası diğer yanda durmaktadır. Ancak Lefebvre'in dikkati çekmek istediği nokta tahakkümün hangi süreçlerle oluştuğunu göstermektir. Tüm bu rasyonalizasyonun ortasında tutarsızlıklar ve çelişkiler öndedir. Bu sebepten dolayı tahakkümü kıran ve yaşamı yeniden örgütleyen isyanın başka bir deyişle hakiki politik eylemin üretilmesi mümkündür.

Felsefe kent mekanında yapılır. Felsefenin logosu kentsiz bir düşünmeyi gerçekleştiremez. Tüm kent alternatifleri düşünceler de belirli bir kent okumasına yaslanmaktadır. Çağdaş kentler ise, Weberyen bir vizyonla ifade edilecek olunursa, özgür hissettiren hizmetler ortasında tahakküm aygıtlarının rasyonalitesinin gelişmesi üzerine yaslanmaktadır. Bu bağlamda geçmiş güzelleme yapan anlayışlar ile teknik gelişimi kentin gelişimi olarak gören zihniyet hem birbirlerine yapısal benzemektedir hem de felsefi eleştiriye dolayısıyla politik eyleme mekanı kapamaktadır.

Lefebvre bu yeni süreci düşünmek açısından kent ve felsefe ilişkisine dair üç dönem ayırt etmektedir. Birincisi polisizmin kozmos ve dünya bütünlüğü içerisinde ele alındığı ancak insanın uyumsuz bir varlık olarak düşünüldüğü süreç. İkincisi felsefenin kente tarih, insan, toplum, devlet, tanrı gibi aşkın bir bütünlük üzerinden baktığı çerçeve. Sonuncu ise rasyonalite ve tekniğin hakim olduğu süreçte kenti düşünmek (Lefebvre, 1974, s. 139-140). Fransız düşünür, rasyonaliteye uygun bir düşünce yerine (kentsel planlama) rasyonalitenin imkansızlığını ortaya koyan “metafelsefe” yapmaya yönelmektedir. Hiç şüphesiz Lefebvre temel metinlerinden biri olan *Le Droit à la Ville*'de (Kent Hakkı) kentin sanayileşme ve kapitalizm ile doğmadığının farkında olduğunu ancak kapitalist kentin yarattığı kentsel toplumun yeni bir evreye işaret ettiğini ortaya koymaktadır.

Fransız düşünür “urbain (...) dans la désurbanisation” (kentsizleşmede kentsel-olan) olarak varılan sürecin “sanayileşme, kentselleşmenin yayılması ve kentsel gerçeklik” olarak üç kısımda gerçekleştiğini temellendirmektedir (Lefebvre, 1974, s. 29-30). Lefebvre, kent planlamacıları, belediyeler ve mimarlardan farklı olarak bu sürecin politik olarak inşa edildiğini ortaya koymaktadır. Buna göre kentsel gerçeklik ve kentsel mekan, hakim odakların

önceliklerine ve yönetme taleplerine uygun olarak şekillendirilmektedir. Bu sebepten dolayı politik olan bir sorunun politik olmayan “nötralitelerle” ele alınması teorik bir hata olacaktır.

2. Kentsel-olan ve felsefe

Felsefe kentte doğmuştur. Felsefenin doğumu işbölümü süreçlerinden bağımsız gelişmemiştir. Felsefenin kendisi de üretim süreçlerinden pay almaktadır (Güven, 2020). Ancak Lefebvre burada yaygın anlamda anlaşıldığı üzere bir kent felsefesi/ şehir felsefesi sunmak yerine kentin tarihselliğine ve tarihte rolüne vurgu yapan bir tarz geliştirmektedir. Tüm mülkiyet ilişkilerinin ve işbölümünün kentte yapılanmasını izleyen bir düşünceyi sunmaktadır. O halde Lefebvre’in kaygısı mimarlara yol gösteren, kentsel bir perspektifi evrensel kılmaya çalışan safçı düşünce değildir; aksine kenti ve kentsel-olanı belirli analitik planlar dışında, bütünlüklü ve çatışmalı bir kavrayışla ele almaktır.

Bu haliyle kentsel gerçeklik, kısmi epistemolojilerin yaratmaya çalıştığı dar nesnellikle çözümlenemez. Her şeyden önce bu tarz bir nesnellik yoktur. Kentsel dokunun kendisi bu tarz bir “nesnellik” uygun bir nesne değildir. Bu durumda Lefebvre, kendisinin tavrını belirli tavırlardan açık bir şekilde ayırtmaktadır (Lefebvre, 1974, s. 49):

- a. Kenti diğer spekülative alanların içine alarak insan, dünya ya da kozmos içerisinde bir bütünlük olarak tanımlayan kent felsefeleri.
- b. Kentle ilgili kısmi bilgileri üreten epistemolojiler.
- c. Bu üretilmiş bilgilerin teknik anlamda uygulanması.
- d. Doktrin olarak kentsel planlama.

Lefebvre’e göre bu dört eğilim birbirleriyle kesişmekte, birbirlerini güçlendirmekte ya da nötralize etmektedir (Lefebvre, 1974, s. 49).

Fransız düşünür, kentsel gerçekliği düşünmek açısından yeni bir ayrım önermektedir: Kent/Şehir (la ville) ve Kentsel-olan (l’urbain) (Lefebvre, 1974, s. 57). Kent, dolayimsız gerçeklik, pratik-duyusal ve mimari veri olarak değerlendirilirken; kentsel-olan düşünce tarafından inşa edilen ve kavranan bir toplumsal gerçekliktir. Bu ayrım kentsel-olana kesinlikle eski felsefe tarzlarında görülen spekülative bir anlam vermez; bu anlamda kentsel-olan morfolojiden yoksun bir ruh ve zihin değildir; aksine kentsel-olan, kentin dolayimsız gerçekliğini dolayimlarıyla düşünmeye yarayan bir kavramdır. Bu anlamda dolayimsız görünenin maddi morfolojisinin yokluğundan ya da mekansızlığından beslenmez aksine bu morfolojinin düşünceyle kavranabilir boyutlarını ortaya koyar. Bu haliyle herhangi bir

kentsel planlama ideolojisinin ya da ütöplast felsefenin kent tasarımından farklı olarak kentsel gerçekliğinin mümkün, çokkatmanlı ve çatışmalı düzeylerini ortaya koyar.

Bu haliyle kent ve kentsel-olan arasındaki ayırım her şeyden önce mekandaki kurumsal örgütlenmenin mülkiyet ve işbölümüne dayalı çelişik yapısından beslenmektedir. Kent/şehir sömürünün kurumsal işleyişi üzerine bir üretilir. Bu anlamda kentsel mekan, üretiminin öyle alelade ve nötr bir aracı değildir. Kentsel-olan, kentsel çelişik örgütlenmenin bütününi kapsamaktadır.

Kentlerin gelişimi açısından şu beşli ayırım oldukça etkilidir:

- a. Politik kent (Antik Dönem)
- b. Ticari kent (Antik Dönemden Orta Çağ'a)
- c. Endüstriyel kent
- d. Kentin imhası (eleneksel kentin tamamen ortadan kalkması)
- e. Kentsel fenomen

(Lefebvre, 1974, s. 79).

Kentsel fenomeninin dünyasında, eski şehir-kent ayırımında ısrar edenlere inat, eski kent/şehir artık yaşamamaktadır. Kent söz konusu olduğunda bilimin nesnesi verili değildir (Lefebvre, 1974, s. 109). Lefebvre'in deyimiyle geçmiş, şimdi, mümkün olan hepsi bir aradadır. Bu haliyle "kadim şehircilik" tasavvurları son bulduğu gibi "eski hümanizmler" de bitmiştir. Lefebvre *Kent Hakkı* metnini Marx'ı alıntılararak ve çağdaş bazı Marksist yorumları eleştirerek bitirmektedir: Marxinsanlığın çözemeyeceği sorunları önüne koymadığını söyler; oysa bugün "bazıları insanların sadece çözümsüz sorunları önüne koyduklarını düşünmektedirler" (Lefebvre, 1974, s. 148). Lefebvre açısından sorunun çözümü, sorunun kavranmasından ve onun yaratılmasından bağımsız olarak ele alınamaz. Kentsel fenomeni, kendi dinamiğinde kavramak bu yüzden kentsel fenomen içerisinde politik çıkışların da oluşturulmasına olanak tanımaktadır.

Lefebvre'in kadim metafizikçilere kentsel uzmanlara ve klasik hümanistlere karşı çağırıldığı "yeni hümanizm" kendisini kentsel toplumun politik eyleminden var etmektedir. Bu politika kendisini uzmanların yaratmaya çalıştığı modellerden ayırt etmektedir. Lefebvre'e göre kent hakkı, birtakım sahte hak alanlarından farklı olarak kendisini bir zorunlulukla ortaya koymaktadır. Peki nasıl bir zorunluluk? "Kadim şehirlere" dönme zorunluluğu olarak mı? Yoksa epistemik üstünlüğe inananların sundukları bilimsel modellere uygun bir zorunluluk

olarak mı? Ya da bir yerde benimseyerek oturmayı ihtiyaçların barınmasına ikamet eden bir zorunluluk mu?

Lefebvre şüphesiz bu haliyle epistemenin, yaratıcı ve kurucu praksis karşısında sınırlarını güçlü bir şekilde vurgulayan bir düşünce geliştirmektedir. Tahrip olmuş doğa- kültür ilişkileri zamanında, kentin hala eski kent, kırsal ya da köyün de hala eski üretim biçimlerine sadık bir yapıda gelişmediğinin farkındadır. “Kent hakkı, kentsel yaşam hakkıdır” (Lefebvre, 1974, s. 120). Kentsel yaşam hakkı, diğer haklar arasında üstün bir haktır. Hem özgürlük hakkını, bireyleşme hakkını, konut hakkını ve oturma hakkını içerir hem de bu tarz temel hakların eylem biçimi olarak belirlemektedir.

Burada Fransızca’daki “*droit de*” ve “*droit à*” arasındaki ayrımı hatırlatmak gerekmektedir. Bu ayrım Lefebvre’de, kent hakkını el altında rezerv olarak tutulan bir hak olarak değil eylemde bulunmaya bir açıklık olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda yaratma, üretme, yapıt ortaya koyma ve kendine mal etme süreçlerinin hepsi kent hakkına dahildir. Lefebvre jargonunda “kent hakkı”nın devrimci olmayan bir kullanımı yoktur. Bu haliyle kent hakkı, kentsel yaşama hakkı olarak mekanın politik anlamda örgütlenmesine dair tüm tasarrufları içermektedir.

O halde Lefebvre’in gözünde kenti düşünmek felsefeci hastalıklarından, bilimcilikten, pragmatik düşünceden, sosyolojizmden, psikolojizmden uzak durmayı gerektirmektedir (Lefebvre, 1974, s. 143). Lefebvre aynı zamanda “kent felsefesi” ve kent bilimi yanında bir “tarihsel-toplumsal felsefe” anlayışının ikiliğine de karşı durmaktadır (Lefebvre, 1974, s. 143). Lefebvre, Marksçı programa sadık bir şekilde felsefenin kendisini gerçekleştirmesi tezini çalışmanın ve kentin “dönüştürülmesi” fikriyle birlikte güncellemektedir. Bu bağlamda insan ve doğa arasındaki ilişkilerin yeniden kurulması kent ve mekanın politikliğidolayımıyla mümkün olmaktadır.

Henri Lefebvre’in 1968 ile 1974 arasında yazdığı mekan ve kent ilişkisine yönelik bu yapıtlar bir yandan kent meselesini odak alırken diğer yandan bu odak Lefebvre’in politik teorisi olarak belirlemektedir: *Kent Hakkı* (1968), *Kırsal olandan Kentsel olana* (1970), *Kentsel Devrim* (1970), *Marksist Düşünce ve Kent* (1972), *Mekan ve Politika* (1973), *Mekanın Üretimi* (1974). Lefebvre’in gözünde kenti düşünmek kentte eylemlerle ilgili sorunların ele alınmasıdır. Niçin kenttekiler, onun “kullanıcıları” (“usager”) kent konusunda sessizdiler? (Lefebvre, 1970, s. 239).

Sessizlik sorusu, Lefebvre'in burada sayılan altı yapıtındaki temel iddiasının zemininde de bulunmaktadır: Eğer kent meselesi, kentleşme sorunları olarak sınırlanırsa kentin tüm üretim, tüketim alanlarının merkezinde olduğunu; dolayısıyla da toplumsal ve politik üretimin ikincil değil temel hattını oluşturduğunu arka plana atma riskini yaşıyoruz. Kentsel toplum, kırsal ve kentsel zıtlığını aşarak, bütün deneyim alanlarının çoğulluğu içerisinde beliren çağdaş bir fenomendir. Özünde de bu fenomen çelişik ve parçalanmış bir gerçeklik üzerine kuruludur.

3. Algılanan Kavranan ve Yaşanan

Henri Lefebvre için, mekanın kentselleşmesini anlamak kendi felsefi stratejisinin - kendi deyimiyle metafelsefesinin - önemli bir etkinliğidir. Lefebvre'in *Hegel, Marx, Nietzsche ya da Gölgeler Krallığı* kitabında kendi felsefi altyapısını oluşturan bu üç filozofu yorumlarken, *Mekanın Üretimi* metninde kullandığı algılanan, kavranan ve yaşanan kavramlarına birçok yerinde referans vermektedir (Lefebvre, 1975). Buna göre Lefebvre, her bir kaynak filozofunda kavrananla algılananın ve yaşananın ortak üretimini bulmaktadır. Hegel'de kavrananın üstünlüğünü Nietzsche'ye yasladığı “yaşanan” teorisiyle olgunlaştırmak ve eleştirmektedir (Lefebvre, 1975, s. 175).

Bir mekan maddi görünümüleriyle algılanan; temsili, kurumsal ve ideolojik boyutlarıyla kavranan ve duygusal, simgesel ve imgesel halleriyle de yaşanan toplumsallıkların üretilmesinin farklı yönelimlerini anlatmaktadır. İçsel çelişkiler, kırılma noktaları ve hegemonik bağlantıların üretimi de ifşası da bu eksende gerçekleşmektedir. Bu bağlamda mekanda üretilen bir iktidar ilişkisi kendi iktidarını dolayimsız bir gerçeklikmiş gibi sunma arzusuna sahiptir. O halde devrimci bir eylem ve felsefe burada üretimin dolayımını ifşa eder. Lefebvre'in üçlemesi gerçekliğin üretimine odaklandığı kadar kentsel fenomenin çelişik yapısından hareketle farklı bir gerçekliğin inşasına yönelmektedir.

Böylelikle bu üçleme, karşıtlıklar yerine mekansal gerçekliğin çokkatmanlı ve çoksesli yapısına gönderme yaparak, sessiz kalanların sesinin nasıl çıkabileceğine dair bir imkan araştırmasının zeminini ortaya koymaktadır. Lefebvre *Le Manifeste Différentialiste* metninde Marx'ın “devrim politikanın sonunu gözetir” (Karl Marx aktaran Lefebvre, 1970b, s. 8) sözünü yorumlarken, Marx'ın sonunu ilan etmek istediği politikanın, teknisyenlerin ve hakim sınıfın mecrasında tuttuğu “siyaset” anlayışı olduğunu belirtmektedir. Buna göre hakim sınıfın bütünüyle düzenlenmiş politikasına karşı çözüm “politik kayıtsızlık” ya da buna karşın “politik uzmanlaşma” değildir; aksine hakiki bir politik momentin yaratılmasıdır söz konusu olan. Esas mesele sessiz kalanların, sesini politik bir fark olarak ortaya koymaktır.

Bu bağlamda Lefebvre kentsel-olanı okurken, kentteki “homojenleştirici güçlere” karşı “farklılaştıran kapasiteleri” öne çıkarmaktadır (Lefebvre, 1970b, s. 93). Kayıtsızlaştıran kentsel düzene karşı, mekan somut olarak farkın eylemini kurmayı öneren Lefebvre için farklılık, kültürel çeşitlilik ve ayırım gibi kimlikçi eğilimlere indirgenemeyecek bir politik eylem halidir.

Sonuç

Kentsel yaşam, yaşama dair gerçekliğimizin temel sorgulama yeridir. Bu bağlamda sıklıkla araştırmacılar Lefebvre’in Heidegger’e yakınlığını vurgularlarken temel bir noktayı gözden kaçırmalar: Lefebvre düşüncesinde Heidegger’in yola çıkış perspektifi devrimci bir praksis açısından tersine çevrilmektedir. Lefebvre’den bu yüzden kimse kent üzerine güzel düşünceler beklememelidir. Lefebvre’in kenti ile devrimci dönüşüm aynı noktalara tekabül etmektedir. Peki gerçekten bizim devrimci dönüşüme ihtiyacımız var mıdır? Bu soruya herkes kendi yaşamından kendi bedeninden çıkarak yanıt aramalıdır. Özellikle İstanbul’da¹ !

Herkesin kendi oturduğu, benimsediği yeri ve mekanı değiştirme ve dönüştürme hakkı vardır. Mekan onu yaşayanların mekanıdır. Devletin ve pazarın mekanı onu üreten öznelardan uzak tutma girişimlerine karşı “biz buradayız” demek hakkını Lefebvre vurgulamaktadır. Burada olmak, bedene sahip olmak, aynı zamanda bir beden olarak, yaşamının barınmaya indirgenemeyeceği daha da ötesinde bedensel biraradalığın yağmacı sermayenin küresel sermaye odaklarıyla işbirliğinde pazarlamayacağı bir kenti talep etmeyi gerektirmektedir.

Rémi Hess (Hess, 2009; Hess, 2019) ve Hugues Lethierry (Lethierry, 2009) gibi Lefebvre araştırmacılarının vurguladığı kentsel-olanın küresel ölçeğe yayılması ve temelinde merkez ve çevre ayrımının farklı momentlerde çok daha fazla güçlendiği bir sürecin önünü açmıştır. Tüm yerküre, mekanların “kolonileştirilmesinin” çeşitli düzeylerine sahne olmaktadır. Bu sebeple yerel direniş odaklarını küre-kent süreçlerinin homojenleştirme etkisine karşı politik imkan olarak düşünmek gerekmektedir. Dışarıda bırakılma, kenara hapsedme ve sessizleşme... Politikayı kapatan anlayışa karşı, kırılma noktaları mekan için mekanda mücadele ile açılacaktır.

1 Örneğin Henri Lefebvre, kent araştırmalarına D.A.T.A.R’ın (La Délégation interministérielle à l’aménagement du territoire et à l’attractivité régionale) çalışmalarına tepki olarak başladığını belirtir. Bkz. Lefebvre(1983). (avec) Galia Burgel, Guy Burgel, Jean-François Deneux. «Henri Lefebvre répond à V.E.P.» in : *Villes en parallèle*, n°7, décembre.

Kaynakça / References

- Güven. Ö (2020). “Miletus As a Political City and The Occurrence of Philosophy”. Actes de Congrès. Congrès de la Faculté des Lettres de l’Université d’Istanbul (Congist’19 / les 18-20 septembre 2019). Non-imprimée
- Hess, R. (2009). *Henri Lefebvre et la pensée du possible: Théories des moments et construction de la personne*. Paris, France: Economica.
- Hess, R.. (2019). «Repenser *le Droit à la ville* aujourd’hui». Discours inaugurale du Congrès de la Faculté des Lettres de l’Université d’Istanbul (Congist’19 / les 18-20 septembre 2019). Non-imprimée.
- Lefebvre, H. (1974). *Le Droit à la Ville*; suivi de *Espace et Politique*. Paris, France: Anthropos.
- Lefebvre, H. (2001). *Du rural à l’urbain*. Paris, France: Anthropos, 3e éd.
- Lefebvre, H. (2009). *La Somme et Le Reste*. Paris, France: Anthropos, 4e éd.
- Lefebvre, H. (1970). *La révolution urbaine*. Paris, France: Gallimard.
- Lefebvre, H. (1972). *La pensée marxiste et la ville*. Paris-Tournai, France: Casterman.
- Lefebvre, H. (2000). *La production de l’espace*. Paris, France: Anthropos, 4e éd.
- Lefebvre, H. (1975). *Hegel, Marx, Nietzsche ou Le Royaume des Ombres*. Paris, France: Casterman.
- Lefebvre, H. (1970b). *Le manifeste différentialiste*. Paris, France: Gallimard.
- Lefebvre, H. (1983). (avec) Galia Burgel, Guy Burgel, Jean-François Deneux. «Henri Lefebvre répond à V.E.P» in : *Villes en parallèle*, n°7, décembre.
- Lethierry, H. (2009). *Penser avec Henri Lefebvre, Sauver la vie et la ville?*. Lyon: Chronique Sociale.